

Utveckling av frukt- och bärsortimentet

del 2 Bär

BIRGITTA SVENSSON, *Institutionen för biosystem och teknologi, SLU*

KIMMO RUMPUNEN, *Institutionen för växtförädling, SLU*

ELISABET MARTINSSON, *Stiftelsen Trädgårdsodlingens Elitplantstation*

ANN-KRISTIN ISAKSSON, *Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten*

GUNNEL HOLM, *E-planta ekonomisk förening*

ERIKA WALLIN, *Wakire AB*

Det finns ett flertal nya sorter av bär som är mycket odlingsvärda och som kan både utöka och ersätta delar av det äldre sortimentet i plantskolorna. I detta faktablad beskrivs de sorter som är E-märkta samt några sorter som bedöms vara aktuella för en eventuell framtida E-märkning.

Havtorn, *Hippophae rhamnoides*

LOTTA[®] E, ('BHi 32415hona') zon 1-5; **SVENNE[®], E** ('BHi 32415hane') för pollinering, zon1-5

LOTTA E är en produktiv havtornsort med aromatiska bär som vid

full mognad i september är mindre syrliga jämfört med alla andra sorter. Buskarna växer relativt långsamt (särskilt SVENNE E) och har vackert grågrönt bladverk. Båda sorterna är framtagna vid SLU Balsgård.

'Botanitjeskaja Ljubitel'skaja'

(hona), zon 1-5

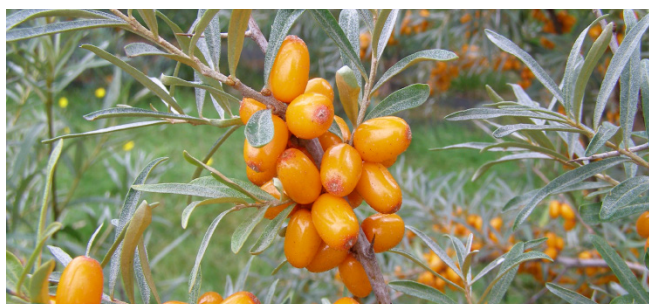
'Botanitjeskaja Ljubitel'skaja' är en mycket produktiv rysk havtornsort med stora bär som mognar i slutet av augusti till början av september. Sor-

ten är frisk och kraftigväxande, och i det närmaste tornfri.

Krusbär, *Ribes grossularia* (Grossularia-Gruppen)

'Invicta' E, zon 1-4

'Invicta' E är en robust engelsk krusbärssort med medelstora till stora, relativt ljusa, gröngula bär med god smak. Busken ger ofta rikligt med bär men kan ibland angripas något av mjöldagg och har taggar.

LOTTA[®] E Foto Kimmo Rumpunen

PETTER[®] E Foto Kimmo Rumpunen

'Martlet' E Foto Elitplantstationen och Lars Torstensson

'Martlet' E, zon 1-5

'Martlet' E är en frisk och mycket produktiv engelsk krusbärssort. Bären är storfruktiga, röda och välsmakande. Busken har god motståndskraft mot mjöldagg och bladfall. Har utvecklats bra även i Öjebyn, zon 5.

Svarta vinbär, *Ribes nigrum*

'Narve Viking' E, zon 1-5

'Narve Viking' E är en starkt upprättväxande svartvinbärssort från Norge med goda bär som mognar sent. Bladverket är mycket friskt, har hög motståndskraft mot mjöldagg, men kan drabbas av filtrost.

PETTER® E, ('BRi 95083A'), zon 1-5

PETTER E är en ny sort av svarta vinbär från SLU Balsgård med mycket

stora bär som har välbalanserad och mild smak. Busken är motståndskraftig mot gallkvalster och har ett friskt bladverk med hög motståndskraft mot mjöldagg och filtrost. Kan med åren få ett något utbrett växtsätt.

'Öjebyn' E, zon 1-5

'Öjebyn' E är en kraftigväxande äldre svartvinbärssort med något hängande grenar. Blir 1-1,5 m hög och ca 2 m bred. Bären är stora, aromrika och friskt söta. Busken kan angripas av mjöldagg.

'Mikael' och 'Marski', zon 1-5

'Mikael' och 'Marski' är två finska produktiva sorter av svarta vinbär som visat sig odlingsvärda med friska bladverk och fina bär. De har också utvecklats bra i Öjebyn.

Röda och vita vinbär, *Ribes* (Röda vinbär-, Vita vinbär-Gruppen)

'Vit Jätte', E, zon 1-4

'Vit Jätte' E är en starkväxande buske av vita vinbär med upprätta styva grenar. Bären är stora, sitter på långa klasar och har frisk och god smak. Avkastningen är riklig.

'Punahilkka', zon 1-5

'Punahilkka' är en ny sort av rött vinbär från Finland med friskt mörkgrönt bladverk och relativt små men många välsmakande mörkröda bär i vackra klasar och som också utvecklats bra i Öjebyn.

Fakta E-planta

Varumärket E-planta är en kvalitetsmärkning för bärväxter och fruktträd som är virusfria (=certifierade), provodlade i olika växtzoner och har en säker växtbeskrivning och zonangivelse. Även träd och buskar för odling i svenskt klimat säljs under varumärket E-planta. Stiftelsen Trädgårdsodlingens Elitplantstation (EPS) äger varumärket E-planta. En expertgrupp vid EPS väljer ut de växter som E-märks.

Provodling av nya bärsorter

I projekten "Kvalitetssäkring av frukt- och bärväxter" (2012-2014) och det pågående projektet "Framtidens sorter av frukt och bär" har många nya sorter av bärbuskar testats för sitt odlingsvärde. Resultaten från fältförsöken ligger till grund för E-märkning. Med hjälp av den nya informationen blir det också möjligt att göra rekommendationer av sorter för både fritids- och yrkesodling. Inom projektet sker en utvärdering av nya sorter på Balsgård, Rånna och Öjebyn. Från och med 2017/18 ersätts odlingsplatsen Rånna med Gävle, zon 4. Båda projekten har byggt på en nära samverkan inom trädgårdsbranschen, och har resulterat i introduktion av nya och kvalitetssäkrade sorter både för yrkes- och fritidsodling. Tills 2017, har ca 100 bärsorter och 65 fruktsorter planterats ut i fält för registrering av olika egenskaper.

'Punahilkka' Foto Elitplantstationen och Lars Torstensson

'Glen Ample' ^{PBR} E Foto Elitplantstationen och Lars Torstensson

'Loch Tay' ^{PBR} E Foto Elitplantstationen och Lars Torstensson

'Piikkiön Helmi', zon 1-5

'Piikkiön Helmi' är en ny sort av vita vinbär från Finland som är produktiv och har god smak och som också utvecklats bra i Öjebyn.

Hallon och björnbär, *Rubus* (Hallon-, Hösthallon-, Björnbär-Gruppen)

'Glen Ample' ^{PBR} E, zon 1-4

'Glen Ample' E är ett rött sommarhallon med kraftiga upprättväxande taggfria skott. Bären mognar i juli och är stora, köttiga och välsmakande samt hållbara. Avkastningen kan bli riklig. Skotten är relativt motståndskraftiga mot hallonskottsjuka.

'Golden Queen' E, zon 1-4

'Golden Queen' E är ett gult sommarhallon med högväxande skott. Bären är relativt små och runda samt söta och aromatiska. Avkastningen är måttlig.

'Haida' E, zon 1-6

'Haida' E är ett rött sommarhallon som har kompakt växtsätt med talrika skott vilka ofta inte behöver bin-

das upp. Bären är små, runda, fast och syrliga. Avkastningen är medelgod.

'Laszka' E, zon 1-5

'Laszka' E är ett rött sommarhallon som växer med upprätta något taggiga skott. Bären är stora, avlånga och köttiga med en fin arom. Avkastningen är ofta mycket riklig.

'Preussen' E, zon 1-5

'Preussen' E är ett äldre sommarhallon som är relativt svagväxande och ger få rotskott. Bären är medelstora, ljusröda med aromatisk och söt smak. Avkastningen är medelgod.

'Veten' E, zon 1-4

'Veten' E är ett äldre sommarhallon med medelkraftigt växtsätt och riklig skottbildning. Bären är stora, kägelformade, mörkröda och med hög syrahalt. Avkastningen är medelgod.

'Autumn Bliss' E, zon 1-2

'Autumn Bliss' E är ett hösthallon som ger bär första året. Skotten är upprätta och taggiga. Bären är stora, avlånga och mörkt röda med syrlig smak. Medelgod avkastning.

'Diana' E, zon 1-2

'Diana' E är ett aprikosfärgat hösthallon som ger bär första året. Skottbildningen är riklig och de blir ca 1m höga. Bären är små, konformade, söta men med hög syrahalt. Avkastningen är god.

'Elektra' E, zon 1-3

'Elektra' E är ett hösthallon med kraftiga upprätta skott som ger bär första året. Bären är mycket stora, koniska, mörkröda med en kraftig smak. Avkastningen är riklig.

'Polka' ^{PBR} E, zon 1-2

'Polka' E är ett rött hösthallon med kraftiga upprätta skott som ger bär första året. Bären är medelstora, jämna och vackra med god arom. Avkastningen kan bli riklig under en varm höst. Odlas med fördel i tunnel.

PELLE™ E Foto Kimmo Rumpunen

'Loch Tay'^{PBR} E, zon 1-3

'Loch Tay' E är ett skotskt björnbär med medelkraftiga taggfria skott som ger bär på sidoskotten. Bären är medelstora, mörka med mycket god smak när de plockas helt mogna. Avkastningen kan bli riklig. Odlas med fördel i tunnel.

AROMA QUEEN ('Aromqueen'^{PBR}) och TULAMAGIC® ('Frutafri'), zon 1-2

AROMA QUEEN och TULAMAGIC är nya hösthallonsorter som bedömts mycket positivt för odling i södra Sverige. De ger båda goda, stora, vackra bär, är produktiva på både ett- och tvååriga skott och passar att odla både på friland och i tunnel.

Hybridblåbär, *Vaccinium*

(*Angustifolium*-Gruppen)

'Emil'^{PBR} E, zon 1-5

'Emil' E är ett hybridblåbär från SLU Balsgård som blir en relativt mindre buske upp till 80 cm hög. Bären har mellanblå till mörkt blå färg, är tämligen söta med god blåbärssmak. Rikbärande.

'Putte'^{PBR} E, zon 1-5

'Putte' E är ett hybridblåbär från SLU Balsgård som blir en mindre buske, ca 60 cm hög. Bären är medelstora, svartblå, aromatiska och ganska söta. God avkastning efter några år.

Amerikanskt blåbär, *Vaccinium corymbosum*

PELLE™ E, ('BVa 1046'), zon 1-4

PELLE E är ett amerikanskt blåbär framtagen på SLU Balsgård och blir en kraftigväxande, upprätt buske, 1,5-2 m hög. Bären är stora med ljusblå dagg och har en rik och syrlig smak av blåbär. Avkastningen är riklig.

'Reka' och 'Duke', zon 1-3

'Reka' och 'Duke' är amerikanska blåbär som är mycket odlingsvärda med god smak, hållbarhet och riklig avkastning. De används inom yrkesmässig produktion i södra Sverige.

Bärhäggnispel, *Amelanchier alnifolia*

'Martin', zon 1-5

'Martin' är en sort av bärhäggnispel som har utvecklats mycket bra i Öjebyn. Buskarna har ett upprätt växtsätt, bären är mörkt blå, saftiga och har god smak.

Förklaringar

PBR = sort med växtförädlarrätt;

® = registrerad varumärkesbeteckning;

TM = handelsbeteckning

Faktaruta

- Faktabladet är utarbetat inom Institutionen för Biosystem och teknologi vid LTV-fakulteten, Alnarp www.slu.se/bt
- Projektet har finansierats av Partnerskap Alnarp, Wiklands fond, Tillväxt Trädgård, E-planta ek för., Fritidsodlingens Riksorganisation och Stiftelsen Trädgårdsodlingens Elitplantstation.
- Projektledare: Birgitta Svensson, SLU/Elisabeth Martinsson, Stiftelsen Trädgårdsodlingens Elitplantstation
- På webbadressen <http://pub.epsilon.slu.se/> kan faktablad hämtas elektroniskt

Tillväxt Trädgård

Tillväxt Trädgård är ett samarbete mellan akademi och näringsliv med syfte att skapa tillväxt och hållbar utveckling i trädgårdsnäringsen. Större parter är SLU, LRF Trädgård, flera Hushållningssällskap samt RISE.

Andra parter är Cascada, Lovang Lantbrukskonsult, ProGro och Växa Sverige. Samarbetet finansieras även av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. www.tillvaxttradgard.se

